

58 STYRELSEPROGRAMMET AF 1856.

Litteraturblad n:o 7, juli 1962

Från trycket har under året utkommit: *Berättelse öfver Storfurstendömet Finlands förvaltning ifrån år 1855 till början af 1862*. Berättelsen är utarbetad af den veteran i Finska historieskrifningens tjänst, Gabriel Rein, hvilken fäderneslandets historia och statistik har att tacka för så många värderika, på mödosam forskning grundade upplysningar, och från hvars läppar universitetets ungdom ett fjerdedels sekel bortåt hemtat sitt vetande i fäderneslandets häfder. Före hans hithörande arbeten har en statistik öfver Finland icke funnits. Det är förnämligast åt detta fält, Hr Rein numera vändt sina forskningar. Och närvarande arbete kan anses för ett bidrag till dessa, ehuru i detsamma visserligen äfven ingå framställningar och uppgifter, hvilka ligga utom statistikens område. Man har skäl att glädjas deröfver, att landets statistik fortfarande bearbetas af den enda man, som eger några verkliga studier på detta gebit, och hvars vetenskapliga samvetsgrannhet ger en så säker borgen för hans arbetens pålitlighet. Men att beklaga vore det dock, om de statistiska arbetena skulle hindra Hr Rein att offentliggöra sina föreläsningar i Finsk historia, i hvilka utan tvifvel allt det förråd af data, som för närvarande på detta fält förefinnes, är samladt. Hr Rein har redan, såsom bekant, också ett historiskt arbete under utgifvande, nemligen 1788 års krigs historia, hvaraf första delen utkommit. Må man dock hoppas, att lif och helsa skola medgifva Hr Rein att åt den inhemska litteraturen öfverlemna äfven sagde gåfva.

Här ifrågavarande skrift har utom sin vetenskapliga betydelse äfven den, att fylla ett allmännare vetandets behof för stunden. Ty man lärur detsamma känna icke blott det nya, som i landets förvaltning under de nämnda åren skett, utan äfven allmänna hushållningens ståndpunkt öfverhufvud i flera delar. Det utgör en handbok för hvar man, som vill ega någon kunskap om landets allmänna angelägenheter, och bör vara välkommet isynnerhet för de blifvande landtdagsmännen.

Styrelsens program för denna tid innehålles i Hans Majestät Kejsarens diktamen till Senatens protokoll den 24 Mars 1856.

Detta diktamen utgör en befallning till Senaten, att föreslå åtgärder:

1:o till handels och sjöfartens upphjelpande; 2:o till utvecklande af landets manufakturindustri;

3:o till elementarskolors på landet och jordbruksskolors¹ inrättande;

4:o till öppnande af nya kommunikationer från de inre delarne af landet till sjöhamnarne;

samt att 5:o uppgöra förslag till löneförhöjning för de lägre tjänstemännen.

Man kan tillägga: detta program förfullständigades genom Hans Majestäts Nådiga Reskript af den 31 Maj 1859, hvarigenom Generalguvernören och Senaten befalles till Hans Majestät inkomma med uppgift på sådane ärenden rörande landets andliga och materiela utveckling, hvilka enligt dess grundlagar icke på administrativ väg kunna vinna en slutlig lösning – d. v. s. att uppgifva, hvilka ärenden, som skulle göra Landtdags sammankallande nödvändigt.

Att sistnämnda punkt kom i fråga först tre år senare, än de öfriga, behöfver knappt någon förklaring. Af Finlands dåvarande Gene-

¹ Vi få här anmärka det förbiseende, att Förf. vid den Svenska tolkningen: »skolor för folkbildningen» förbiset, att originalets ord: »d'écoles élémentaires et rurales» särskildt afse äfven jordbruksskolor.

ralguvernör, på hvars framställning nyssnämnda Nådiga befallning emanerade, kunde ingen vänta något särkildt intresse för en representativ styrelseform. Ett sådant kunde icke tillhöra den statsmannaskola, i hvilken han uppvuxit. Från särskilda håll måste han dock småningom lära sig känna, att ingen djupare gripande utveckling af landets lagar och institutioner var möjlig utan Landtståndernas medverkan. Herr professor Schauman har äran af, att först hafva gifvit den allmänna öfvertygelsen härom en offentlig röst i talet vid den fest, som Universitetet firade med anledning af Kejsar Alexander II:s thronbestigning. Öfversatt i Ryska tidningar väckte detta tal der, såsom här, stor sensation, och närmaste följden var ett emaneradt strängt förbud mot allt vidare offentligt tal om talet jemte tadel af Generalguvernörens åtgärd att meddela tillstånd till talets tryckning.¹ Så hände, att i ämnet tystnad allt fortfarande i det offentliga måste iakttagas, och först påbudet om »Utskottets» sammankallande gjorde åter 1861 ordet Landtdag i tryck synligt. Lätt begripligt är, att Generalguvernörens nämnda framställning 1859 utgick ur statsekonomiska skäl. Penningar behöfdes väl icke för de löpande statsutgifterna, men för de nya företag, isynnerhet kommunikationerna och folkskolorna, hvilka ingingo i 1856 års program. Vi vilja dock icke påstå, att icke äfven andra vyer kunde motivera förslaget, såsom det icke heller bör glömmas, att Kejs. Senaten i ett antal framställningar till Monarken erinrat derom, att den ena eller andra ifrågavarande åtgärden icke utan Landtdags hörande kunde vidtagas.

Det är icke nödigt att här gå tillbaka till historien om Utskottets sammankallande. De misstag, som dervid egde rum, hafva blifvit på ett för hvarje fäderneslandets vän tillfredsställande sätt rättade. För att lemna ett bidrag till tydning af afsigterna med denna åtgärd må det nämnas, hvad för de flesta läsare torde vara en nyhet, att den man, på hvars framställning den första åtgärden till Landtdagens förberedande emanerade, var fremmande för planen till Utskottets sammankallande.

Det må förvåna, att Hr Reins arbete af pressen mottagits med så ringa uppmärksamhet. Orsaken kan, utom den vanliga, att så allvarliga ämnen icke höra till föremålen för vederbörandes eftertanke, endast vara den, att man icke vill citera några bevis för grundlösheten i mycket af det skrik, som inom och utomlandet drifvits. Detta okunniga skrik är alltid lika fegt som orätrådigt. För vår del finna vi oss oförhindrade så att loforda som att tadla.

Man har för bedömandet af den »förvaltning», hvars data i skriften framläggas, att afgöra först: huruvida programmet verkligen sammanfattar det väsentliga af, hvad för tiden var ett behof; samt för det andra: om de åtgärder, som till dess genomförande vidtagits, varit ändamålsenliga och verkligen medfört de med dem afsedda frukter.

Hvad programmet angår, är dess bedömande visserligen bundet, emedan detsamma innefattas i en befallning från Hans Majestät Kejsaren personligen. Sakens natur förklarar det dock, att den Nådiga befallningen måste hafva haft sin anledning i de framställningar om landets behof, Hans Majestät af sina närmaste tjenare i landets förvaltning emottagit. Dess innehåll kan derföre ur denna synpunkt med iakttagande af all skyldig undersätlig vördnad göras till föremål för äfven en offentlig betraktelse.

Afser man de materiela intressena, sammanfattas dessa i sjelfva

¹ I följd af detta förbud fick talet icke anmälas i detta blad, der en anmälan icke hann framträda lika snart som i dagbladen.

verket i jordbruket, manufakturerna, sjöfarten och handeln. Denna tredelning är vanlig, den är den dagliga erfarenhetens och vetenskapens.

Men dels af programmets lydelse, dels af de åtgärder, detsamma framkallat, kan man finna, att vid detsamma de särskilda förhållanden varit afsedda, hvilka här i Finland för ögonblicket påkallade en omsorg om hvarje af dessa intressen.

10 För jordbrukets höjande ansågs det viktigaste vara: höjande af jordbrukarens, af den Finska allmogens bildning. Man kan säga: bildningen är alltid och allestädes ett vilkor för materiel förkofran. Men ingen lär vilja bestrida, att i Finland, der snart sagdt inga folkskolor funnits, och institutet på Mustiala varit den enda jordbruksskolan, sådana skolors inrättande utgör den närvarande tidens främsta behof.

20 Vidare äro utan tvifvel särskildt och förnämligast för jordbruket lättade kommunikationer det viktigaste; och vi hoppas den allmänna öfvertygelsen skall allt mer och mer erkänna riktigheten deraf, att det första är och skall vara det inre landets förbindande med hafvet. Programmet tillägger: »äfvensom med kejsardömets hufvudstad.» Vi vilja icke bestrida gagnet af äfven denna kommunikation. Landets handel har under sakernas naturliga tvång mer och mer vändt sig till denna väg, och för ångbåtskommunikationerna långsamt kusten är, såsom erfarenheten vittnar, S:t Petersburg den gifna ändpunkten. Men hvad angår kanaler och jernvägar, om hvilka här är fråga, kan vid de förra denna riktning omedelbart icke komma i betraktande, och det måste anses för väl, att densamma i afseende å jernvägarne snart öfvergafs åtminstone för den närmaste framtiden. Otvifvelaktigt skall dock den tid komma, då de öfriga jernvägarnes förbindande genom en bana äfven till Petersburg blir en nödvändighet och en möjlighet.

30 Man kunde visst till dessa två punkter tillägga: beredande af kapitaler för jordbruket, vidare tillfälle till husdjursracernas förbättrande m. m. De vidtagna åtgärderna visa också, att allt detta är mer eller mindre afsedt. Men det är obestridligt, att de nämnda två momenterna, folkskolor och lättade kommunikationer äro de viktigaste, af hvilka allt det öfriga beror. Och det kan tilläggas, att ett uppräknande af detaljer i ifrågavarande dokument icke kunde hafva sin plats.

40 Uppmuntrande af manufakturer är nuförtiden nära nog detsamma som uppmuntrande af fabriker eller med dem likartade större inrättningar för förädlingsindustrin. Handtverkerierna gå utan särskilda åtgärder sin jemna gång framåt, efterhand som städernas folkmängd ökas och konkurrensen tillvexer. Redan tidigare har man i landet börjat sörja för de i handtverken och fabrikerne sysselsatta arbetarens bildning genom inrättande af Söndags- och Real-skolor. Hvad som i närvarande tid för handtverkerierna dernäst behöfves, är arbetsfrihet, mindre dock för tillverkningens förbättrande, än ur allmän national-ekonomisk synpunkt. Den fabriksmessigt drifna förädlingsindustrin behöfver deremot mera Regeringens hägn. Det kan disputeras derom, huru långt detta bör sträcka sig, på det att icke en industri må uppammas, hvilken endast genom fortsatta uppoffringar från statsverkets sida och på öfriga näringars samt konsumenternas öfverhufvud bekostnad kan uppehållas. Men 50 Finlands fabriksväsende stod ännu 1856 i det undantagsförhållande, att medan landet öfversvämmades af tullfritt införda Ryska fabriksprodukter, gränsen var stängd för de Finska fabrikerne alster. Den förändring, som i detta afseende 1859

skedde, visar, att denna omständighet var en bland dem, som innefattades i frågan om manufakturindustrins upphjelpande. En annan vigtig omständighet var förhållandet med landets betydligaste exportartikel. Tillverkningen af plankor och bräder m. m. var bunden af den mest onaturliga inskränkning. Sågarne voro privilegierade och deras tillverkning var inskränkt till ett visst ringa, fullkomligt godtyckligt belopp. Förgäfves hade i ett par decennier åtminstone spridda röster yrkat på upphäfvandet af detta tvång och framlagt bevis för dess förderflighet. Det behöfdes, att en ansedd utländsk forstman inkallades och afgaf sin röst mot detsamma, förrän en sundare åsigt förmådde göra sig gällande – om så ens nu är förhållandet; men derigenom åstadkoms dock, att sågningen gafs fri, utan afseende på möjliga protester.

10

Dessa tvenne åtgärder, tullkonventionen med Ryssland¹ och fri export af skogsprodukter, äro i vår tanke de vigtigaste punkter, som inneburos i frågan om förädlingsindustrins upphjelpande. Att denna fråga i programmet ingick, hade derföre sin speciela goda grund. Äfven andra hithörande omständigheter kunde väl komma i betraktande. Men i jemförelse med de nämnda hafva de blott en sekundär betydelse.

20

Hvad slutligen handeln och sjöfarten angår, var dessas behof gifvet genom händelserna under det nyss slutade kriget. I programmet nämnes derföre uttryckligen ändamålet, att, »såvidt ske kan, bota handelns och sjöfartens under kriget lidna förluster.»

Egentligen var importhandeln icke under kriget lidande. De utländska varor, som vid dess utbrott förefunnos, betaltes delvis med oerhörda priser. Likaså gaf, hvad som under kriget kunde impraktiseras, förnämligast öfver Sverige men delvis också öfver Petersburg, en utomordentlig vinst. Manufakturhandeln tog sina varor från Ryssland och afsättningen var god och vinstgifvande. Men exporten, främst den hufvudsakliga af skogsprodukter var helt och hållet stängd; och skeppsredarene gjorde ofantliga förluster på fartyg, borttagna eller förstörda af fienden, så att det väl må väcka förundran, att jemförelsevis så få af dem kommo på obestånd. Det faller derföre klart i ögonen, att exporthandelns och skeppsfartens upphjelpande måste utgöra ett af omständigheterna högligen påkalladt föremål för Regeringens omsorger.

30

¹ Vi begagna tillfället, att här rätta några uttryck, hvilka inflöto i artikeln »Jernvägarne» i bladets Aprilhäfte (sidan 170, sp. 2). Vi yttrade oss nemligen derhän, att den inhemska jernindustrins prekära ställning gör dess uppmuntrande genom skyddstull än mindre berättigadt. Dess närvarande utvidgande beror nemligen af den tullfria importen till Ryssland, och vi yttrade, att, emedan detta undantagsförhållande förr eller senare måste upphöra, denna industri icke vore något att bygga på. Vi glömde härvid, att sagde medgifvande från Rysk sida tillhör en ännu ofullkomlig equivalent för den tullfrihet, alla Ryska produkter vid import till Finland åtnjuta. Rättvisa och billighet fordra alltså, att vårt lands industri och bland den jernindustrin njuter åtminstone en någotsånär motsvarande frihet vid import till Ryssland. Och lyckligtvis äro tiderna sådana, att, om någon inskränkning häri skulle göras, äfven tullfriheten för de Ryska produkterna vid import till Finland skulle måsta upphöra eller komma att inskränkas. Också den inhemska jernindustrins framtid bör derföre icke anses för så prekär, som den af oss betraktades.

40

50

Af Herr Reins skrift erfares, att den inhemska bergverksproduktionens handelsvärde, priset på utländska vid densamma använda råämnen afräknadt, år 1860 uppgick till nära 1 200 000 rubel silfver. En sådan siffra gör det åtminstone nödigt, att noga besinna alla åtgärder, som kunde vara egnade att åter neddrifva jernindustrin. Det är icke mera ett ringa inhemskt material och inhemskt arbete, det är fråga om. Hela trävaruexporten för samma år uppgick icke till mera än något öfver 2 millioner rubel, således icke ens till dubbelt mot bergverksproduktionen.

Betraktar man alltså förvaltningsprogrammet, måste hvar och en finna, att det i sjelfva verket omfattar allt det väsentliga, landets materiela intressen för tiden hade behof af. Att så är, framgår ur de för dess genomförande vidtagna åtgärderna, hvilka delvis redan blifvit påpekade, och af hvilka ytterligare ett antal ingalunda varit för ändamålet betydelselösa. Vi öfvergå till ett närmare betraktande af dessa åtgärders beskaffenhet.

10 Hvad för kommunikationerna blifvit gjordt, afser naturligtvis all landets industri och kommer densamma till godo. Det förnämsta består i jernvägen och Saima kanals fullbordande. Den nu färdiga jernvägen har dock för sig jemförelsevis ringa betydelse. Men såsom Berättelsen utvisar, är dess fortsättande till Päijäne och Tammerfors väl icke ännu Kejsarligt beslut, men på grund af skedda undersökningar och komitéöfverläggningar stadgadt förslag. Att detta kommer att vidhållas, kan man sluta deraf, att de i sammanhang med förslaget stående och i detta förordade strömningsningarne och kanaliseringarne från vattnen norrom Päijäne och mellan vestra Tavastländska vattendragen som
20 bäst äro under arbete. Anmärkas må, att dessa kanaler, såsom beräknade blott för mindre fartyg och flötningar, skola hafva från 2 till 6 fots djup, samt endast kanalen mellan Päijäne och Vesijärvi 9 1/2 fots djup.

 På tal om de blifvande jernvägarne böra vi fästa en beklagande uppmärksamhet vid frågans behandling inom Kejs. Finska Hushållningssällskapet. Det är nemligen sorgligt att se, huru inom denna hela landet tillhörande institution det mest skärande lokalintresse gör sig gällande. Man yrkar der på jernbanan till Åbo för stadens skuld, på det att Helsingfors icke må draga till sig all trafik från det inre, på banans tidigare fullbordande, emedan eljest Helsingfors vinner försteget o. s. v.
30 – Om Magistraten och stadens Älste i Åbo hade yttrat dessa åsikter, skulle de kunna förklaras, om icke just lofordas. Men att de såsom motiver ingå i Hushållningssällskapets beslut, är föga värdigt. Vi hafva för vår del redan för fem år tillbaka förordat denna bana, ehuru vi med hvarje tänkande måste inrymma Helsingfors-Tavastehus banan försteget, emedan ingen annan lika kort sträckning skulle erjudit samma lätthet för bibanors anläggande till både de östra och vestra vattendragen. Det är dessutom afgjord sak, att ett färre antal stora handelsstäder gifva ett lands industri större styrka, än många små. Vore London, Liverpool och Hull fördelade i ett trettietal mindre städer skulle
40 Englands industri och handel stå på en vida lägre punkt, än den närvarande. Icke för konkurrensen med Helsingfors, ty inom hvarje handelsstad uppstår, ju större den är, allt starkare den konkurrens, som håller landets produkter vid pris – utan för den odlade och befolkade landsorts skuld, som ligger mellan Tavastehus-Tammerfors banans sträckning och Åbo, är jernvägen till denna stad påkallad enligt den allmänna principen för dessa anläggningar i vårt land, att genom dem befordra kommunikationen med hafvet. Skulle denna bana göra vägen från Tammerfors till hafvet något betydligt kortare, än öfver banan till Helsingfors, vore detta naturligtvis ett ytterligare skäl, hvarvid likväl
50 anläggningskostnaden för de båda banorna kommer med i betraktande. Tyvärr synes för Åbo-banan icke förefinnas någon fortgående dalsänkning att följa, hvarföre den troligen blir kostsam nog. Kommunikationen mellan de båda städerna utgör ett ytterligare skäl för anläggningen, om också den först i en aflägsnare framtid kan blifva af någon betydenhet.

Men vi återvända från denna digression till vårt hufvudämne. Vi hafva redan omnämnt sågningens frigifvande bland åtgärder för exporthandelns upphjelpande. Det är klart, att denna åtgärd verkar omedelbart äfven för jordbruket genom att höja skogens värde. I sammanhang härmed står Forstverkets inrättande, såsom en åtgärd, hvilken i en framtid kommer att på engång höja statsinkomsterna och bereda fortfarande trädvaruexport. För närmaste tid synas dock frukterna af inrättningen stanna vid det anspråkslösa mått, vi längesedan förutsagt. Äfven den kostnad, derpå användts och användes, är utan tvifvel onödigt stor; ty man hör från flera än ett håll om forstmän, som ingenting hafva att göra. Detta är dock utan stor betydighet, emedan likväl staten nu har en egendom, hvilken man kan säga att den förut icke egt; ty den har varit öfverlemnad åt enskildas spoliation. Att dennas plötsliga afskärande på intresserade håll väckt ond blod, är föga förunderligt. Likväl synes det, som om forstförvaltningen i enskilda fall skulle tillvillat sig åtminstone en tvifvel underkastad befogenhet, äfvensom i andra fall småaktigt nit torde bidragit att reta sinnena. Vi skola, när vi hunnit komplettera i ämnet samlade upplysningar, till detsamma återkomma.

Att med folkskolorna ännu icke hunnits längre, än till förslag för deras inrättning och bildande af lärarekandidater för ett seminarium tillhör företagets natur. Detsamma kan på ett mognare betänkande endast vinna. Emellertid utkom redan 1858 den författning, som stadgar de allmänna grunderna för inrättningen, och som vunnit förtjent loford.¹

För jordbrukets direkta gagn hafva vidare inom de ifrågavarande åren 7 jordbruksskolor blifvit inrättade och 2:ne agronomer och plogkarlar anställda. Äfven förslaget till jordbruksskolan för Nylands och Tavastehus län, länge utan allt skäl fördröjdt, afgafs dock den 21 Nov. 1861. Om gagnet af dessa skolor, kan icke finnas flera än en röst. Mustiala institutets reform torde deremot icke hafva burit någon större frukt. Med det ständiga reformerandet och lappandet måste den blifva ringa äfven för framtiden. En duglig föreståndare med någon frihet att göra och låta är, hvad en sådan inrättning främst behöfver. Förslaget till inköp af utländska racekreatur, nu beviljad, afgafs äfven 1861. Åtgärderna för fiskeriets upphjelpande vidtogos 1858. De skola nitiskt fortsatta hafva en stor framtid; och är det glädjande finna, att fiskeriföreningar blifvit ingångna inom alla församlingar i Uleåborgs, S:t Michels och Wiborgs län, hvarförutom ett antal härader, socknar, församlingar och städer i öfriga län om sådane förenat sig. Detta är en utöfver all väntan rapid framgång. Måtte blott de, på hvilka saken kan bero, icke låta sig nöja med föreningar på pappret. Här är ett nytt, i högsta måtto fruktbarande fält för Länegubernörernas verksamhet och inflytande.

Den nya skatteköpsförfattningen af 1858, som medgifver betalningens erläggande på 10 år, medan likväl skattehemmansrätten räknas från första inbetalningen, har genom de ökade skatteköpen bevisat sitt lyckliga inflytande. Antalet af årligen utfärdade skattebref har från 1858 till 1860 *tiefaldigats*, från 431 stigit till 4 011. Kommunallagförslagens utarbetande tillhör likaså den period, Berättelsen omfattar.

¹ Man har sett Herr Uno Cygnæus offentligen tillskrifva sig äran af denna författning. Det vore illa att på denna ära något afknappa. Men visst är, att de i författningen uttalade grundsatserna äfven varit i detta land i tryck framställda, förrän Hr C. hade något uppdrag rörande landets folkskolor.

Dessa äro de vigtigaste i arbetet uppräknade åtgärder för landbrukets höjande. Ännu kunna dock nämnas författningarne angående utvidgad handtverksfrihet äfven för landtbygden och angående handels bedrivande på landet. Den förra, ehuru i sin mon gagnande, måste väl anses för blott en halfmesyr; och vid den senare är tyvärr att anmärka, att den, såsom i strid med Borgerskapets privilegier, är inkonstitutionel. Det är visst beklagligt, att dylika privilegier ställa sig emot ett nyttigt framåtskridande; men de måste respekteras såsom ännu tillhörande grundvalarne för landets statsförfattning. Dekreterandet af nya städer är ett misslyckadt experiment, som likväl ingen skada medfört. 10 Osäkrare är i senare hänseendet den nya Magasinsförfattningen, som likväl deri är liberal, att den ställer magasinsinrättningen åt kommunernas fria val – visserligen under hot, att statsunderstöd vid missvext icke skall gifvas åt församlingar, som sakna magasin; men denna hotelse är påtagligen utförbar, isynnerhet så länge spanmålshandeln icke är frigifven.

Detta angående åtgärderna för jordbruket. I förädlingsindustrins intresse är den redan nämnda tullkonventionen med Ryssland den utan all jembörelse vigtigaste åtgärd. Bladets läsare veta, att vi uppskatta 20 densamma hufvudsakligen ur politisk synpunkt, emedan den nemligen garanterat Finska statsförvaltningens eljest för framtiden osäkra sjelfbestånd. Med blicken härpå fästad, hafva vi kanske mindre, än vi bort, uppskattat konventionens vikt för den inhemska industrin. Men då man följer med siffrorna, rättas åsigtarna. Man finner, att Finlands export till Ryssland öfver saltsjön uppgått i värde 1858 till 408 tusen, 1859 till 1 556 tusen rubel. Sistnämnda år ingick äfven exporten öfver Ladoga i tullspecialerna och utgjorde 233 tusen rubel. År 1860 utgjorde sammanlagda exporten sjöledes 1 794 tusen och landvägen 1 290 tusen rubel.

Näst denna åtgärd¹ och sågningens frigifvande torde kunna sättas de genom Bankens gjorda lån och ökade sedelstock förökade utlåningarne till industriidkare äfvensom större utlåningar ur statens fonder. Bankens utlåningar ur Hypoteksfonden, som 1855 utgjorde 1 958 780 rubel, uppgingo i Januari 1862 till 6 068 044 rubel silfver. Huru stor manufakturernas andel i dessa lån må vara är ovisst. Det märkliga är att utlåningen tillvext på 5 år med 200 proc. Man eger rätt att om måttet och sättet för denna liberalitet hysa skilda meningar. Men att industrin, då den förmår bjuda reel säkerhet och gångbar ränta, af statsverket och statsbanken understödes med förskott, hörer utan 40 tvifvel till en god förvaltning.

Äfven för handeln äro dessa förskott en den vigtigaste uppmuntran. Men handeln behöfver dem blott i form af diskonteringar, så att hvarje affärsslut, ehuru för köparen stältdt på kredit, ger säljaren medel till nya uppköp i händerna. Handeln i landet har i sjelfva verket åtnjutit långt utöfver detta understöd. Intet lands handel torde hafva haft en rundligare hjälp, än Finlands. Medan enligt Tullstyrelsens beräkning landets export och import sammanlagda för år 1860 representerade ett kapital af 14 millioner, stego Bankens utlåningar vid samma års slut till 5 millioner, alltså till mera än 1/3 del af hela sagde kapital, – häri 50 inberäknade hvarken den genom Banken verkställda utlåningen ur

¹ I Berättelsen omnämnes en skrifvelse från Generalguvernören till Senaten angående »närmare tillsyn öfver de i fabrikerna vid arbete använda barns vård.» Hvilken effekt denna skrifvelse haft, omtalas icke. Men saken förtjenar att hafvas i minnet. Ty för närvarande finnas inga lagliga bestämmingar rörande fabrikanternas åligganden mot denna så föga lyckligt lottade barnaskara.

Amortissementsfonden, uppgående till 1 230 000 rubel, eller de direkta understöden ur statsverkets allmänna fond. I intet land, der en statsbank finnes, är dock denna ensam tillräcklig att betjena fabrikerna och handeln. Enskilda banker och bankirer erbjuda sina pengar och sin kredit. För högst gagneligt bör anses, att äfven i detta land statsbanken får någon konkurrens. Ty detta skall bidraga till bankaffärernas bättre reglering. Man har ett exempel på, att styrelsen vägrat bifall till en privatbanks öppnande, nemligen till den föreslagna privatbankens i Åbo. Men det var icke blott fråga om bankrörelse, utan äfven om sedelutgifningsrätt, och utgifningen grundad på in-teckning i fastigheter. Äfven i öfrigt var förslaget så uppgjort, att det icke borde i oförändrad form antagas. Och det är, som bekant en ännu både i vetenskapen och statsförvaltningen oafgjord fråga, om sedelutgifningen bör vara fri eller icke. Att privilegiera blott ett visst antal sedelutgifvande banker, är påtagligen principlöst. Frihet att bilda sådane banker finnes åter blott i Nordamerikas Förenta Stater och har der gång efter annan ledt till en svindel i handelsspekulationer, framkallande kriser, af hvilka hela Europas handel lidit. Deremot finnes intet giltigt skäl att invända mot bankrörelsens frihet öfverhufvud, såsom också Finlands lagar deremot icke uppställa något hinder. Den nyss öppnade Föreningsbanken har också icke, såvidt oss bekant, behöft annat öfverhetligt tillstånd för sin verksamhet, än det för aktiebolag i allmänhet föreskrifna.

Hvad som i landet hindrar en regelbunden bankrörelses uppkomst, är sjelfva handelns beskaffenhet. Exportören är vanligen tillika importör, grossören minuthandlare, kramhandlanden importör. Med ett ord: den inhemska handeln är obetydlig, derföre beloppet af fordringar och skulder affärsmännen sjelfva emellan ringa, och papper, som skulle representera dessa fordringar och skulder, snart sagdt inga. En bank har sålunda inga på affärsslut inom landet grundade papper att diskontera. Det återstår för densamma endast ren utlåning i en eller annan form mot reela eller fingerade hypoteker. För sådane lån söker låntagaren den längsta möjliga tid, som kan erhållas, ty äfven vid hypotek af vara är det hans fördel, att hafva lånet stående och endast ombyta vara. Det är föga troligt, att Föreningsbanken ännu på länge skall komma att drifva någon annan rörelse, än denna.

Här är lämpligt omnämna den för statshushållningen och national-ekonomiskt vigtiga reformen i landets myntväsende. Vi hafva tidigare upplyst om de ansträngningar, som gjorts, för att genomdrifva densamma; och det är glädjande tillägga, att de numera hafva den fastaste utsigt, att krönas med framgång. Dessa bemödanden falla inom de år, »Berättelsen» omfattar. En frukt af desamma och ett förberedande steg för reformen är den nya, för Finland antagna myntenhetens införande. I sammanhang härmed står anläggningen af ett eget myntverk. Detta senare företag har blifvit tadladt, såsom en onyttig kostnad. Vi dela icke denna mening. Utom det att kostnaden torde blott genom vinsten på småmyntets legering betäckas, anse vi, att hvarje anstalt, som bidrager att ställa det Finska myntväsendet på sjelfständig fot, såsom en garanti för framtiden, förtjenar att bekostas.

Landthandeln, huru formelt origtigt den än må hafva tillkommit, grundlägger en arbetsfördelning i handeln, som endast kan befordra dennas stigande. Minuthandeln i städerna kommer att inskränkas till, hvad blott statsbefolkningens behof fordrar. Stadshandeln blir mer och mer grosshandel. Den kommer derigenom att taga varorna i parti och ur första hand samt från produktionsorten. Då först kunna också

inrikes vaxlar och anvisningar komma i bruk, hvilka nu torde begagnas blott vid köp på tid af en och annan inhemsk fabriksvara samt kanske vid partiförsäljning af kaffe.

Eljest har vid beviljandet af rättighet såväl till landthandel som till handel i de tillämnade städerna och köpingarne det gamla ekonomiska förmyndarebegäret från Styrelsens sida gjort sig gällande. Det är i vår tid förvånande att läsa, huru t.ex. guvernören i Kuopio län skall få medgifva handelsrättigheter åt tre individer i Idensalmi, och huru det 10 öfverhufvud är öfverlemnadt åt läneguvernörerne att bestämma, om, hvar och när en småkrämare får öppna sin butik. Detta får icke alls bero deraf, om personen på en ort kan sälja tillräckligt och förtjena, utan af läneguvernörernas åsigt om, hvar och när en sådan krämare kan behövas. När man lyckligt och väl kommit från sågprivilegierna får man alltså privilegierade landthandlande i stället. Såsom i förra 30 fallet konkurrensen om bondens skog ansågs för en farlig sak, så betraktas nu konkurrens i utminuterungen af socker och kaffe för vådlig.

På kapitlet om privilegier böra vi erinra, att Tammerfors fristadsrätt icke, såsom Förf. säger, på Generalguvernörens framställning endast bekräftades genom Kejs. Manifestet af d. 20 Dec. 1855. På Senatens 20 tillstyrkan hade detta privilegium blifvit upphäfvat, men återställdes utan Senatens hörande genom det anförda Manifestet. Generalguvernörens förfarande i denna affär har med rätta blifvit strängt tadlat.

De väsentligaste åtgärder till upphjelpande af den genom kriget 30 ruinerade sjöfarten, äro: ansländet af 400 000 rubel till skeppsbyggnadslån; tillstånd att tullfritt införa både segel- och ångfartyg; medgifven tullfrihet vid import af alla slags materialier för fartygs byggande och utrustning; den af Generalguvernören utverkade gåfvan af 200 000 rubel af Ryska statsmedel till understöd för ångbåtskommunikation mellan landets kustorter och S:t Petersburg, af hvilka medel Österbott- niska bolaget erhållit 3/4 delar, det Sydfinska 1/4 del.¹

Såsom hörande till åtgärder för handel och sjöfart må ännu nämnas 40 öppnandet af en frihamn, Mariehamn på Åland. Hvilka fördelar denna åtgärd må kunna bringa, ser, hvad närmaste framtid angår, osäkert ut. Det är isynnerhet för transitohandel en frihamn är gagnelig. Men Finland har för närvarande icke någon sådan handel. För grosshandel, beräknad på eget land, ersättes en frihamn af nederlagsrätt i sjöstäderna. Den nya frihamnen har det emot sig, att kommunikationen med densamma vintertiden är svår och ortens afstånd från fasta landet för stort, så att derstädes upplagda varor då endast med stor kostnad 40 kunna distribueras. Men det är just för vinterns behof, som nederlagsrätt för de under seglationstiden importerade varorna är önskelig.

Vi hafva länge uppehållit oss vid de materiela intressena och vid, hvad för deras främjande blifvit tillgjordt, emedan hufvudsakligen de äro i programmet af 1856 afsedda. De andliga intressena beröras deri egentligen endast genom uppmaningen till Senaten, att föreslå sätt och medel för folkskolors inrättande.

Lottlösa hafva emellertid under de ifrågavarande åren sistnämnda 50

¹ Sistnämnda gåfva betraktades såsom en gengåfva för fregatten Rurik och en korvett, hvilka under kriget bygdes på Finska statsverkets bekostnad och öfverlefnades åt Ryska marinen. Till landets försvar bidrog, som man vet, denna omkostnad icke. Behållna för Finska statsverket skulle dessa fartyg likväl varit icke blott gagnlösa, utan så kostsamma, att en stor del af Militiestatens tillgångar fått på dem uppoffras.

intressen icke varit. Universitetet erhöU fyra nya professioner, af hvilka en för filosofin, som ett antal år varit bannlyst från universitetsstudier-na: docenturarvodena hafva blifvit tillökade med ett anslag af 3 000 rubel, Alexandersstipendium förändradt till ett resestipendium äfven för resor till andra länder än Ryssland, och stipendierna för den studerande ungdomen ökade med fyra, i ersättning för de fyra, hvilka utdelas för ådagalagda insigter i Ryskan. Anslaget till sagde fyra nya stipendier är också tillkommet genom besparingar på de Ryska resestipendierna. Vidare har den praktiskt medicinska undervisningen vid Universitetet erhållit ett tillräckligt fält genom allmänna hospitalets och Acouchementshusets förening med Universitetets klinikum, äfvensom för ändamålet inrättandet af en klinik för barnsjukdomar är beslutad, så att nu 250 sjuksängar ungefär stå sagde undervisning till buds.

10

Den nu gällande Gymnasii- och Skolordningen tillhör denna period. I åtskilliga delar betecknande ett framsteg kan densamma dock i andra delar, förnämligast hvad Gymnasierna angår, anses för misslyckad. Detta visar sig äfven deraf, att man allaredan i princip frångått Gymnasii skiljande från Högre-Elementarskolan, samt från det förra aflägsnat en del af det der införda mångläseriet. Genom denna författning ökades läroanstalternas antal, och anslaget för desamma höjdes från 55 tusen rubel enligt 1841 års Skolordning till 106 tusen rubel – likväl så, att detsamma redan under mellantiden vuxit till 78 000 rubel. Förslagen till resestipendier för blifvande normalskolelärare äfvensom det till förhöjd aflöning för skollärare med ett ökad årsanslag af 25 000 rubel, tillhöra äfven denna tid. Sedan skolordningens utfärdande hafva ytterligare tillkommit tre Högre-Elementarskolor och två Fruntimmersskolor. Realskolorna hafva blifvit reformerade och fått förhöjda anslag, och aftonskolors inrättande i städerna är påbjudet. Döfstumskolan i Åbo har blifvit öppnad med ett anslag af 3 000 rubel.

20

30

Direkta understöd för vetenskap och konst höra ännu icke i vårt land till ordningen för dagen. Det är redan en nyhet, att icke blott Vetenskaps societeten fått sitt anslag förhöjdt, utan äfven Sällskapet pro Flora och Fauna fennica och Finska Litteratursällskapet erhållit årsanslag, det senare dessutom ett särskildt bidrag af 2 500 rubel till tryckning af Finsk-Latinskt lexikon och Finsk Nautisk ordbok. Det betydliga bidraget af 15 000 rubel till nya teaterhuset i Helsingfors, som äfven i redogörelsen omnämnes, angår mindre konsten, än hufvudstadens nöjen och ett enskildt bolags fördelar. Det är eljest med ganska ringa boningar dramatiken nöjt sig, der den något varit. Anslaget är i sig sjelf icke stort, men vexer i jemförelse med mycket annat. De 3 000 rublerna för kapellets underhåll motsvara bättre ändamålet.

40

I hvad som skett för undervisningen, framträder ett moment, som särskildt förtjenar anmärkas, nemligen det afseende, som blifvit fästadt vid Finska språket. Näst före den period, om hvilken fråga är, inskränktes genom öfverhetligt förordnande Finska Litteratursällskapets verksamhet, ett på aktier stäldt utgifvande af skön litteratur i Finsk öfersättning förbjöds, och Finska litteraturen öfverhufvud samt särskildt Finska tidningarne ställdes under andra, mera inskränkande censurstadganden, än skrifter på Svenska språket. Nu ser man icke blott dessa stadganden upphäfdade och Finska litteraturen likställd med den Finsk-Svenska, utan Skolordningen påbjuder ökad antal undervisningstimmar för Finskan, detta språk göres till undervisningsspråk för Finska barn i lägre-elementarskolorna, och högre-elementarskolor

50

inrättas, i hvilka äfven Finskan till större eller mindre del skall vara undervisningsspråk; Finska Litteratursällskapets verksamhet frigifves, det erhåller utan sin begäran ett årsanslag af 300 rubel och på underdånig anhållan ett understöd af 2 500 rubel – hvarvid sanningsenligt bör tilläggas, att det endast berott af Sällskapet sjelf att något år tidigare se sina företag af Styrelsen understödda. Läger man härtill anslaget af 5 000 rubel för utgifvandet af ett Finskt lagverk, det gifna tillståndet till Akademiska arbetens utgifvande och ventilerande på Finska språket, Finska translatorers tillsättande vid Guvernörsembe-
 10 tena, påbudet om sockenstämmo-protokollers förande på Finska, och Finska skrifers allmänna mottagande vid domstolar och embetsverk, så vittnar allt detta om nya åsigtter och en ny anda hos Styrelsen äfven i denna för Finlands framtid så viktiga angelägenhet.

Det vore förnärmande att föreställa sig, att Regeringen betraktar frågan blott ur synpunkten af Finska allmogens billiga anspråk på oberoende af ett fremmande språk i dess medborgerliga förhållanden, att den icke skulle inse den högre betydelsen af Finska språkets kultur och berättigande för den Finska nationalitetens bevarande och utveck-
 20 ling. Man får derföre antaga att de Finsk-nationela sträfvanena öfverhufvud gjort sitt berättigande erkändt, och att det anses för god politik att åtminstone icke motarbeta desamma och framkalla en strid, som hos intet till något nationalmedvetande vaknadt folk utdör, förrän med sjelfva stamskilnaden och språket. Men å andra sidan tillhör det detta sträfvande i än högre grad, än det blott politiska framåtgäendet, att det skall utgå ur folkets medvetande och vara dess verk. Något pådrifvande utifrån bör och kan derföre icke väntas. Det är tillräckligt, såsom det ligger i sakens natur, att från Styrelsens sida endast det nödvändiga och möjliga sker; och såsom alltid i statsförvaltningen har
 30 detta sin måttstock i folkets erkända behof och tillgångar för stunden. Att förhoppningarne och anspråken skola föregå deras uppfyllande, lärer icke på någon sida förefalla förunderligt. Det är derföre också föga att förundra sig öfver, att mången anser, att mera kunnat och bort göras; men detta torde icke hindra någon att, jemförande denna period med den näst förflutna, glädjas öfver, hvad som blifvit gjordt.

Ett kapitel, som rörer de andliga intressena, finner man i arbetet alltför korrt behandladt – nemligen Censuren. »Berättelsen» stöder sig på officiella dokumenter, och Förf. har naturligtvis icke kunnat fram-
 40 ställa annat, än hvad han i meddelade handlingar förefunnit. Det är sålunda egentligen bristen på upplysande handlingar man här kan anmärka.

Det snart sagdt enda, som meddelas, är: huru Censuröfverstyrelsen i Dec. 1856 föreslog, att den och Censurkommittén måtte befrias från tillsynen öfver den periodiska pressen, och denna »få af Generalguver-
 nören bero»; hvilket förslag genom Kungörelse af d. 23 Mars 1857 gjordes till lag.

Vigten af denna förändring inses lätt. Censuröfverstyrelsen var dock ett slags domstol. Om densamma gjorde sig beroende af särskilda instruktioner, icke blott af publicerade Författningar, var redan detta
 50 en svaghet. Men äfven den periodiska pressen hade, underkastad dess domsrätt, något sken af lagligt skydd. Redan 1847, troligen med anledning af de svårigheter, som mötte vid tidningarne Saima's och Kanava's indragning, hade rättigheten att tillåta periodiska skrifers utgifvande och förordna om deras upphörande öfvergått från Senaten till Generalguvernören. Nu öfverlemnades äfven censuren af desamma helt och hållet i Generalguvernörens hand. De berodde alltså numera

blott af administrationen. Icke blott eganderätten, i särskilda fall till en ganska betydande förmögenhet¹, utan äfven yttranderätten, såvidt den i dessa skrifter kom till utöfning, berodde numera helt och hållet af hans enskilda pröfning och förfogande.

Anledningen till Censuröfverstyrelsens nämnda förslag är känd. En tidning »Dagen» skulle i Helsingfors utgifvas. Censor strök en del af profnumrets innehåll. Detta, i öfrigt obetydligt, utgjorde ett anfall mot censuren. Det må medgifvas, att vid dåvarande förhållanden en tidnings första uppträdande icke kunde vara mera oklokt. Ty under en period af nära 30 år hade censuren i tryck knappt nog fått nämnas, mycket mindre institutionen eller dess tillgöranden tadlas. Den enklaste eftertanke lärer också, att en preventiv censur icke kan bestå, såsnart kritiken öfver densamma är fri. »Dagens» redaktion fordrade alltså för sig en frihet, som ingen annan periodisk skrift egde. Emellertid var Censuröfverstyrelsen, till hvilken utgifvarene appellerade, liberal nog att ogilla Censors åtgärd och tillåta det utstruknas tryckning. Generalguvernören begagnade då sin rättighet att indraga bladet; men mot all laglig ordning belades äfven det af Öfverstyrelsen gillade profnumret med qvarstad, tills från högsta ort befallning ankom äfven om dess indragande.

Det var då Censuröfverstyrelsen ingick med ofvan nämnda förslag.

I denna Öfverstyrelse var äfven Prokuratorn ledamot. Man skulle hafva kunnat vänta en framställning om den åt Generalguvernören öfverlemnade indragningsmaktens oförliklighet med Öfverstyrelsens lagenliga utöfning af sitt kall. Öväntadt var det deremot, att, med anledning af en högsta maktens åtgärd, som annullerade *ett* Öfverstyrelsens domslut, Öfverstyrelsen likasom *par depot* skulle yrka på allt lagligt skydds upphörande för yttranderätten i den periodiska pressen. Det torde också icke hafva kunnat undgå någon tänkande, att från den stund (år 1845?), Läneguvernörerna fingo tidningscensuren sig uppdragen, Öfverstyrelsens ställning såsom domstol i censurmål var undergräfd. Äfven detta förhållande hade Öfverstyrelsen af den nu gifna framstående anledningen kunnat taga i betraktande. Åtminstone synes Prokuratorn, som i och för sitt embete har rättighet att vända sig direkt till Hans Majestät Kejsaren, hafva kunnat fästa Monarkens höga uppmärksamhet på det mot ett ordnad rättstillstånd stridande i dessa förhållanden.

Att något sådant icke skedde, är högligen att beklaga, ifall man icke vill räkna det för en vinst, att missbruket af den åt administrationen öfverlemnade makten drifvit åtminstone delvis till ändring i dessa förhållanden. Det är dock en dålig politik, att med studenten beklaga, att åtgärder vidtagas, som göra människorna nöjda, att hylla frasen, »ju värre dess bättre.»

Vi äro icke hugade, att mot sanna förhållandet bestrida, att yttranderätten i tryck sedan 1855 varit vida friare, än före denna tidpunkt. Men godtycket i censuren har utan tvifvel sedan dess herrskat i en mera obesvärad form, om det också varit obetydligheter, på hvilka det öfvat sig. För att härom öfvertygas, behöfver man blott taga skriften »*Censur-Kalendern*» i hand; och lägger man den i bredd med, hvad som i de periodiska bladen verkligen stått att läsa, måste man förvånas

¹ En tidning, som ger en netto inkomst af 2 000 rubel, representerar en egendom af 33 000 rubels värde. Egendomen har ett desto oföränderligare värde, ju mera bladet företrädesvis är ett nyhets- och annonsblad. Denna egendom kunde frångas egaren med ett penndrag.

öfver uselheten af saker, som föranledt så mycket nit och väckt så mycken ovilja och hat.

Vi hafva ur arbetet till betraktande upptagit endast de nya åtgärder, som för perioden äro utmärkande. Såsom vi redan antydtt, innehåller det dessutom ett rikt förråd af data rörande den löpande statsförvaltningen, statsinkomster och utgifter, statens och bankens fonder o. s. v.

10 Blickar man tillbaka på det anförda, torde ingen finnas, som icke glädes öfver den verksamhet för fäderneslandets bästa, dessa sex år sluta inom sin trånga ram. Åtgärder för Finska språkets studium, för Finska litteraturens främjande, för detta språks officiella begagnande; ökad antal lärostolar och nya anslag för universitetet; nya lägre läroanstalter och förhöjda anslag för de äldre; folkskolors inrättande beslutadt och förberedt, jordbruksskolor öppnade; jernvägskommunikationerna påbörjade, strömnrensingsarbetena utvidgade; kronans skogar vårdade och sågningen frigifven; Rysslands gräns öppnad för Finska industrins alster, industri och handel frikostigt understödda och genom dessa åtgärder exporten med åtminstone 33 1/3 procent ökad; Finska statsförvaltningens bestånd genom tullkonventionen med Ryssland 20 garanterad; oberoendet i landets penningväsende grundlagdt; Landtdagen förberedd och förestående – dessa alla tillgöranden beteckna andan och verksamheten hos den statsförvaltning, om hvilken fråga är. Man skall gå långt tillbaka i tiden, för att finna en annan period att ställa vid dessa få års sida, om ens alls någon lika korrt och lika bördig på gagneliga ansträngningar kan uppletas. Vi glömma härvid icke Pehr Brahes tider, än mindre perioden närmast efter 1809, då Finlands närvarande statskick ordnades; hvilken senare tidpunkt, äfven den, städse i Finlands historia skall åtnjuta sin ära. Det må icke heller glömmas, att denna reformernas period, från 1855 till 1861, varit 30 utmärkt af ett förstörande krig, af en svår missvext och hungersnöd samt af en handelskris, som för ögonblicket tillintetgjorde landets affärsmäns kredit i utlandet. När man läser »Berättelsen» finner man dock intet annat inflytande af dessa olyckor, än i de åtgärder, som vidtagits för att lindra dem. Allt vittnar, att landets välstånd dem oakadt är i stigande. Att vid de flesta och viktigaste förvaltningsåtgärder kommitteer, sammansatta af personer utom administrationen blifvit hörda, bör äfven med bifall omnämnas. Vi veta väl, att skräflare finnas, hvilka med stora ord om reformer och framsteg i munnen, sjelfve aldrig 40 gjort en gerning, som i fäderneslandets historia skall ihågkommas, men för hvilka allt, som genom andra under deras ögon sker, är ringa och betydelselöst. För vår del egna vi oförstådtt vårt erkännande åt män, hvilkas insigt, verksamhet och klokhet förmått skapa något bestående, hvarur framtida frukter för fäderneslandet skola skördas.

50 Årtalet 1855 ger nogsamtt tillkänna i hvilken tilldragelse orsaken bör sökas, att just dessa år framstå såsom utmärkta i Finlands statsförvaltning. Det kan tagas för afgjordt, att, hvad i ett folks öden sker, har sin orsaker djupare, än i någon tillfällig händelse, vore den än skenbart huru verldsviktig som helst. Men den tid, som i dessa orsaker är förberedd, kan genom blott naturliga händelser fortskyndas eller fördröjas.

Ingen Finsk man finnes, hvilken icke i främsta rummet hänför det goda, som under sagde år för landet skett, till den nu regerande Monarkens ädla vilja och afsigter.

Förf. slutar, talande om Utskottet och Hans Majestäts löfte om Landtdagens snara sammankallande, med orden:

»Sålunda är initiativet taget till en ny utvecklingsperiod, den Finland går till mötes.»

Man kan säga: allt det förnämsta, som sedan 1855 skett, innebär detta initiativ. Perioder, sådane som denna, äro dock sällan befriade från sina omslag: och mången, som glömt denna historiens lära, torde småningom börja finna, att luften med sådane är drägtig. Det är oss derföre icke den minsta glädje att kunna sluta denna artikel med uttryckandet af den på god grund stödda öfvertygelse, att Finlands luft från dem är ren. På det Finska folket sjelf beror det, att bibehålla den sådan. Det skall häri lyckas, sålänge det bygger sina framtidsförhoppningar endast på sig sjelf, alltid beredt att bära sina gerningers följder.

10

J. V. S.

59 ANMÄRKNING TILL LIEBIG'S NYA TEORI.

Litteraturblad n:o 7, juli 1862

Dessa »Naturvetenskapliga Bref», hvilka först lästes i »Augsb. Allg. Zeitung» redan år 1857, och som mot författaren väckte en stark polemik från vixelbrukets anhängare, tillhöra det märkligaste, som Landtbrukslitteraturen har att uppvisa. Är Liebig's lära riktig, så innebär den ingenting mindre, än att det nu såsom nationelt gällande jordbruket är en plundring af jordens must, som förr eller senare måste uttömma densamma.

20

Hvad som höjer intresset för detta den berömda kemikerns uppträdande, är den omständighet, att han här delvis kullslår sina egna tidigare läror, utförligt framställda i hans utgifna arbete: »*Die Organische Chemie, angewandt auf Agricultur und Physiologie*, hvilket 1846 äfven utkommit i Svensk öfversättning och finnes anmaldt i detta blad. När han alltså säger: »så hafva vi lärt. *Allt detta har varit en stor villfarelse*» – erkänner han häri sina egna villfarelser.

30

Detta förhållande måste naturligtvis i hög grad väcka tillit till den nya lärans rigtighet, emedan en forskning icke kan vara mera ointresserad, än då den bevisar mot forskarens egna teorier. Ihågkommas må dock, att Liebig bevisat sig vara en i hög grad sangvinisk författare, som starkt elektriseras af de resultater, till hvilka han kommit, och af dem väntar ett obegränsadt inflytande, hvilket han i de djerfvaste konklusioner ur dem härleder. Nämnda Svenska öfversättningen af Liebig's tidigare arbete föregås af ett aftryckt yttrande af Berzelius, rörande de i detsamma framställda läror. Med erkännande af Författarens snille och vigten af hans undersökningar, tillägger Berzelius, att det sätt, på hvilket Liebig sökt att besvara frågorna »fått större anseende af att vara fullt pålitligt, än det i våra kunskapers närvarande skick kan vara» —. Något sådant kunde väl äfven vara händelsen med dessa nya läror. Men de hafva ett högst viktigt understöd deri, att de återföra teorin för jordbruket till årtusendens erfarenhet.

40

Och i hufvudsak synes läran så enkel, att den föga bevis behöfver. Om nemligen icke *allt*, hvad kulturvexterna taga från jorden, åter ersättes densamma, så måste dess fruktbarhet år från år aftaga.

50

Liebig har också i sjelfva verket alltid fasthållit denna sats. I sin tillämpade »*Chemie*» håller han strängt derpå; och det är hans förtjenst, att hafva bestridt den uteslutande humusteorin och hafva uppvisat nödvändigheten af tillgång på ett antal mineralier (salter) i